Hyvinvointialuealoite neurokirjon toimenpideohjelman laatimisesta hyvinvointialueella

Aluehallitus 08.10.2024 § 258

Valmistelija	hallintopalvelupäällikkö Ella Kauppinen p. 040 352 1966
Selostus asiasta	Keski-Suomen hyvinvointialue on vastaanottanut 20.8.2024 liitteenä olevan aloitteen, joka koskee neurokirjon toimenpideohjelman laatimisesta hyvinvointialueella. Aloitteen tekijä on Keski-Suomen Autismiyhdistys ry. Keski-Suomen hyvinvointialueen hallintosäännön 171 §:n mukaan aloitteen käsittelee se hyvinvointialueen viranomainen, jolla on toimivalta tehdä päätöksiä aloitteen tarkoittamassa asiassa. Jos toimivaltainen viranomainen on toimielin, aloitteista ja aloitteiden perusteella suoritetuista toimenpiteistä on annettava toimielimelle tieto. Hallintosäännön 172 §:n mukaan aloitteen tekijälle on ilmoitettava kuukauden kuluessa aloitteen saapumisesta, missä viranomaisessa aloite käsitellään, arvioitu käsittelyaika sekä keneltä saa lisätietoja aloitteen käsittelystä. Saapunut aloite kuuluu aluehallituksen toimivaltaan, koska se vaatii uuden toimenpideohjelman laatimista (hallintosääntö 17 §).
Esittelijä	Hyvinvointialuejohtaja Tollet Jan
Päätösehdotus	Aluehallitus antaa aloitteen johtajaylilääkäri Heikki Miettisen ja sosiaalihuollon johtaja Marena Paahdon valmisteltavaksi. Aloite pyritään käsittelemään vuoden 2025 loppuun mennessä. <u>Asian kokouskäsittely:</u> Hyvinvointialuejohtaja teki kokouksessa seuraavan muutetun päätösehdotuksen: Aluehallitus antaa aloitteen johtajaylilääkäri Heikki Miettisen ja sosiaalihuollon johtaja Marena Paahdon valmisteltavaksi. Aloitteeseen annetaan vastaus vuoden 2025 maaliskuun loppuun mennessä.
Päätös	Muutettu päätösehdotus hyväksyttiin.

Lasten, nuorten ja perheiden lautakunta 26.03.2025
2108/00.05.00/2024

Valmistelija	johtajaylilääkäri Heikki Miettinen p. 050 434 4642 sosiaalihuollon johtaja Marena Paahto 040 143 4759 palveluvastaava Sanna Salo p. 040 484 6131 palvelupäällikkö Elina Hienola p. 050 331 2737 palvelujohtaja Ulla Kuittu p. 050 353 8310 vastuualuejohtaja Päivi Kalilainen p. 050 370 0245 palvelupäällikkö Mari Kolu p. 040 761 6308 palvelujohtaja Virve Hongisto p. 050 365 8561 palvelupäällikkö Laura Vänttinen p. 050 347 1022

palvelupäällikkö Tuula Antinaho p. 050 592 8077
ylilääkäri Sari Avikainen p. 050 347 0943
palvelujohtaja Janne Mäntynen p. 040 764 7384
ylilääkäri Kirsi Hölttä-Koivunen p. 050 316 9734
palvelupäällikkö Seppo Huhtiniemi p. 050 563 2418
ylihoitaja Anne Toivonen p. 044 702 2088
palvelupäällikkö Päivi Nevalainen p. 050 412 1310
palvelujohtaja Päivi Junnilainen p. 040 533 5729
alueylilääkäri Minna Leppäkynnäs p. 050 473 1081

Selostus asiasta

Yleistä

Keski-Suomen hyvinvointialue on vastaanottanut 20.8.2024 aloitteen neurokirjon toimenpideohjelman laatimisesta hyvinvointialueella. Aloitteen tekijä on Keski-Suomen Autismiyhdistys ry. Aluehallitus on antanut aloitteen johtajaylilääkäri Heikki Miettisen ja sosiaalihuollon johtaja Marena Paahdon valmisteltavaksi. Aluehallitus on 8.10.2024 § 238 päättänyt, että aloitteeseen annetaan vastaus vuoden 2025 maaliskuun loppuun mennessä.

Aloitteen mukaan alueelliseen neurokirjon toimenpideohjelmaan tulisi kirjata tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet neurokirjon henkilöiden yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistämiseksi sekä palvelujen ja tukitoimien kehittämiseksi koko elämänkaaren ajalle. Neurokirjon piirteet tulee tunnistaa riittävän ajoissa, ja tarpeiden mukaisten palvelujen ja tukimuotojen tulee olla saatavilla kaikille neurokirjon henkilöille yhdenvertaisesti, syrjimättömästi ja saavutettavasti.

Neurokirjon lasten, nuorten ja aikuisten sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuudessa, oikea-aikaisuudessa ja jatkuvuudessa on merkittävää vaihtelua hyvinvointialueiden sisällä ja eri alueiden välillä, eivätkä palvelut toteudu yhdenvertaisesti. Haasteina ovat mm. varhaiseen tukeen liittyvien peruspalveluiden puutteellisuus, neuropsykiatrinen osaamisvaje, ruuhkautuneet peruspalvelut, oikea-aikaisen avun ja tuen viivästyminen sekä palvelupolkujen ja monialaista yhteistyötä tukevien rakenteiden puuttuminen.

Tarpeiden mukaiset ja oikea-aikaiset palvelut tukevat neurokirjon henkilöiden hyvinvointia ja osallistumista kuten koulunkäyntiä, opiskelua, työntekoa, ja vähentävät syrjäytymistä sekä raskaampien ja kalliimpien palvelujen tarvetta. Neurokirjon henkilöiden tulee päästä avun ja tuen piiriin nopeasti ja myös ilman diagnoosia. Neurokirjon lapsille, nuorille ja aikuisille tulee luoda ja ottaa käyttöön toimivat palvelu-, hoito- ja kuntoutuspolut. Palvelukokonaisuudella tulisi olla selkeä vastuutaho, joka koordinoi palvelujen kokonaisuutta ja kulkee asiakkaan rinnalla.

Sote-ammattilaisten neurokirjon osaamista on vahvistettava koulutuksella sekä konsultointi- ja ohjauspalveluilla. Perustason palveluissa, kuten neuvolassa ja oppilashuollossa, tulee olla osaamista tunnistaa varhain neurokirjoon liittyviä piirteitä ja toimintarajoitteita sekä ohjata tarvittavien palvelujen ja tuen piiriin. Myös erityistason palveluihin tarvitaan lisää neurokirjon osaamista ja riittävästi henkilöstöä.

Monialaisen ammatillisen yhteistyön rakenteiden kehittäminen ja osaamisen vahvistaminen on oleellista mm. varhaisen tunnistamisen ja palvelupolkujen toimivuuden kannalta. Perus- ja erityistason sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteistyötä ja tiedonkulkua tulee kehittää. Vahvempaa yhteistyötä tarvitaan myös hyvinvointialueiden ja kuntien välille. Myös hyvinvointialueiden keskinäinen yhteistyö ja tiedonvaihto on tärkeää

palvelujen ja palvelupolkujen kehittämisessä.

Neurokirjon henkilöiden kuntoutusta tulee vahvistaa. Hyvinvointialueet ovat ensisijaisessa vastuussa kuntoutuksen järjestämisestä, ja kaikille kuntoutusta tarvitseville tulisi laatia kuntoutussuunnitelma ja toteuttaa tarvittava kuntoutus sen mukaisesti.

Yhdenvertaisuutta ja osallisuutta on parannettava. Neurokirjon henkilöt ja heidän läheisensä tulee ottaa mukaan toimenpideohjelman suunnitteluun ja toimeenpanoon. Järjestöjen yhteistyöverkostoissa tai vammaisneuvostoissa ei aina ole neurokirjon henkilöiden tai heidän läheistensä edustajia.

Vastaus aloitteeseen

Vastaus aloitteeseen on valmisteltu hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta vastaavan johdon monialaisessa yhteistyössä. Vastaus on jaoteltu palveluittain aikuisille ja lapsille tarjottavien palvelu- ja tukimuotojen mukaisesti.

Nykytilanne palveluittain

Neurokirjon haasteet ovat yksi suurimmista syistä tuen tarpeelle keskisuomalaisilla lapsilla ja nuorilla. Keski-Suomen hyvinvointialueella on laskennallisesti 0–18-vuotiaita lapsia ja nuoria noin 53 200, joista arvion mukaan on ADHD noin 2100–3700:lla, autismin kirjo 530–1600:lla ja Tourette noin 410 lapsella ja nuorella.

Lapsia, nuoria ja aikuisia, joiden elämään neurokirjon vaikeudet heijastuvat, on enemmän kuin diagnosoitujen neurokirjon häiriöiden määrä antaa olettaa. Kaikki neurokirjon vaikeudet eivät johda diagnoosiin.

Autismikirjon häiriöiden esiintyvyys aikuisväestössä on noin yhden prosentin luokkaa, mikä Keski-Suomen 18 vuotta täyttäneissä tarkoittaa noin 2 200 henkilöä. ADHD:n esiintyvyys aikuisilla vaihtelee välillä 2,5–3,4 %, mikä Keski-Suomen 18 vuotta täyttäneissä tarkoittaa noin 5 500–7 500 henkilöä. Esiintyvyys on suurempi miehillä (4,1 %), kuin naisilla (2,7 %). Touretten oireyhtymän esiintyvyys on noin 0,77 %, mikä Keski-Suomen 18 vuotta täyttäneissä tarkoittaa noin 1 700 henkilöä.

Avoterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdepalvelut, yli 23-vuotiaat

Tällä hetkellä tutkimuksia jonottaa Jyväskylän alueella 74 asiakasta ja muualla maakunnassa 101 asiakasta. Jonottajien ikä vaihtelee 22–53 ikävuoden välillä. Jonotilanne elää tutkimusten kiireellisyyden perusteella; pisimmillään odotusaika voi olla jopa yli vuosi.

Alkukartoitus tehdään pääsääntöisesti matalan kynnyksen palveluissa Ensilinjassa, josta asiakas ohjataan eteenpäin hoidon toiselle portaalle. Toisella portaalla tehdään arvio tarkemmista tutkimuksista, jolloin tapahtuu myös asiakkaan tutkimusjonoon asettaminen. Paras tilanne on tällä hetkellä pohjoisen Keski-Suomen alueella, jossa ei ole jonottajia.

Lasten ja nuorten palvelut

Neuropsykiatrinen tutkiminen etenee lasten ja nuorten neuropsykiatristen vaikeuksien hoito- ja palveluketjun mukaisesti. Tutkimukset tehdään hoito- ja palveluketjun määrittelyn mukaisesti, esimerkiksi ennen ADHD:n

diagnostisen arviointiprosessin käynnistämistä, tulee arjen tukitoimet olla tehostettuina ja tehostettujen tukitoimien vaikutuksia on seurattu.

Neuropsykiatrisen ja oppimisen tuen yksikössä odotusaika psykologin tutkimuksiin on korkeintaan kolme kuukautta ja tutkimukset toteutuvat hoitotakuun mukaisesti, joten jonottajia ei ole. Lasten ja nuorten mielenterveys ja päihdepalveluissa Jyväskylässä ei ole jonoa neuropsykiatrisiin tutkimuksiin. Tutkimuksiin pääsyssä on alueellisia eroja ja psykologiresurssia hankitaan osittain ostopalveluna esimerkiksi Saarijärvellä.

Oppilashuollon psykologeilla tutkimusjonotilanne vaihtelee alueittain resurssitilanteen mukaan:

Psykologin tutkimuksiin on Jyväskylässä jonossa tällä hetkellä 104 opiskelijaa ja koko Keski-Suomessa yhteensä 224. Näistä suurin osa saadaan tehtyä kevään 2025 aikana, joko ostopalveluna tai oman toiminnan kautta. Eniten opiskelijoita on jonossa Jyväskylässä, Jämsässä, Äänekoskella, Saarijärvellä, Joutsa/Toivakka/Luhanka alueella ja Keuruulla.

Neurokirjon henkilöillä on käytettävissä aikuisten sosiaalipalvelut yhtäläisin perustein kuin kaikilla ko. palveluihin oikeutetuilla Keski-Suomessa. Erikseen neurokirjon henkilöille kohdennettua palvelua ei palveluvalikoimassa ole, mutta henkilöstöstä löytyy asiantuntemusta monialaiseen yhteistyöhön. Tarvittaessa terveyssosiaalityö tai aikuisten sosiaalipalveluiden henkilöstö antaa myös neurokirjon asiakkaille neuvontaa ja ohjausta.

Haasteena koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa on 25 % lääkärivaje sekä lääkäreiden suuri vaihtuvuus. Tämän vuoksi lääkärien osaaminen vaihtelee runsaasti neurokirjon häiriöiden diagnosoinnissa ja hoitamisessa.

Erikoissairaanhoidon psykiatria

Lasten- ja nuorisopsykiatrian osalta neuropsykiatrian palvelut pystytään turvaamaan hoitotakuun puitteissa.

Aikuisten psykiatriseen neuropsykiatrisen tutkimuksen tiimiin ohjataan potilaat, jotka tarvitsevat vaativaa neuropsykiatrista diagnostiikkaa, hoidon tai kuntoutuksen suunnittelua sekä konsultaatiota komplisoituneissa tilanteissa. Näiden potilaiden osalta tehdään palvelutarpeen arvioita, suosituksia ja tarvittaessa lausuntoja. Työryhmällä ei ole hoitovastuuta. Neuropsykiatriseen tutkimukseen jonottaa tällä hetkellä 15 potilasta ja alkuarvio pystytään tekemään hoitotakuun puitteissa.

Arvio palvelutarpeesta palveluittain

Avoterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdepalvelut, yli 23-vuotiaat

Tutkimuksiin halukkaita on enemmän kuin tutkimuksia pystytään tämänhetkisillä resursseilla tekemään. Tutkimuksia tekevät sekä sairaanhoitajat että psykologit.

Tutkimuksiin pääseminen ja tutkimusten tekeminen ei ole yhdenmukaista maakunnan alueella ja henkilökunnan osaamisessa on vaihtelua. Haasteellista tällä hetkellä on arvioida, että kenelle tutkimuksia tehdään ja kenelle tutkimukset tuottavat lisäarvoa.

On tärkeää selvittää, että mitä palvelua ja hoitoa hyvinvointialueella on tarjolla diagnoosin asettamisen jälkeen, sillä tällä hetkellä keskitytään enemmän tutkimuksiin pääsyyn ja diagnoosin asettamiseen. Tämä edellyttää moniammatillista yhteistyötä.

Lasten ja nuorten palvelut

Lasten ja nuorten neuropsykiatriset tutkimukset tehdään hoito- ja palveluketjun määrittelyn mukaisesti, esimerkiksi ennen ADHD:n diagnostisen arviointiprosessin käynnistämistä, tulee arjen tukitoimet olla tehostettuina ja tehostettujen tukitoimien vaikutuksia on seurattu. Hoito- ja palveluketju on selkiyttänyt palvelutarpeen määrittelyä, koska hoito- ja palveluketjussa on prosessi kuvattu selkeästi.

Erikoissairaanhoidon psykiatria

Lähetemäärät ovat olleet viime vuosina kasvussa, mutta viime aikoina on ollut näkyvissä lähetemäärien nousun taittuminen. Autisminkirjon epäilyyn liittyvät tutkimukset ovat lisääntyneet, joten diagnosoinnista on tullut haastavampaa ja tutkimukset ovat laajempia.

Konkreettiset toimenpiteet neurokirjon piirteiden tunnistamiseksi riittävän ajoissa

Avoterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdepalvelut, yli 23-vuotiaat

Keski-Suomen hyvinvointialueella on laadittu hoito- ja palveluketju kehityksellisille neuropsykiatrisille häiriöille. Hoito- ja palvelupolun avulla ohjataan sekä asiakkaita että ammattilaisia tunnistamaan häiriöiden oireita, annetaan tietoa tutkimustarpeen arvioinnista, tutkimuksista, hoidosta ja kuntoutuksesta. Asiakkaille polulta löytyy myös omahoito-ohjeita.

Ammattilaisille on järjestetty koulutusta nepsy-häiriöihin ja tutkimusmenetelmiin liittyen ja lisäksi neuropsykiatrisen valmentajan koulutusta.

Alkukartoituksia tehdään matalan kynnyksen Ensilinjan palvelussa, josta asiakkaita ohjataan toisen portaan palveluihin tarkempiin tutkimuksiin.

Lasten ja nuorten palvelut

Nepsy-lasten vanhemmille järjestetään säännöllisesti nepsy-pysäkkitoimintaa koko maakunnan alueella sekä etänä toteuttavia ADHD- ja autismi-infoja, joissa lasten ja nuorten vanhemmat sekä kaikki asiasta kiinnostuneet saavat tietoa ADHD- tai autismikirjon diagnooseista, tukitoimista ja nepsy-haasteista arjessa sekä vastauksia mieltä askarruttaviin kysymyksiin.

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten osaamista on vahvistettu mm. neuropsykiatrisen valmentaja oppisopimuskoulutuksin, sekä neurokirjon diagnostisia haastattelu- ja arviointimenetelmien koulutuksin (ADHD-RS-oirekysely, DIVA, ADI-R-haastattelumenetelmä autismin diagnostiseen haastatteluun). Vuosittain järjestetään sivistyspalveluissa toimivien nepsy-tsemppareiden päivät, johon hyvinvointialue tuottaa asiantuntijakoulutusta.

Konkreettiset toimenpiteet neurokirjon palveluiden saatavuuden, saavutettavuuden ja jatkuvuuden turvaamiseksi

Avoterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdepalvelut, yli 23-vuotiaat

Neurokirjon palveluiden saatavuuden, saavutettavuuden ja jatkuvuuden turvaamiseksi on laadittu hoito- ja palveluketju vuonna 2023.

Avoterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdepalveluissa aloitetaan selvitystyö neurokirjon palveluista (tiimien jonotilanne, tutkimusmenetelmät ja -käytänteet, diagnosointi ja hoito). Selvitystyön perusteella tehdään tarkempi suunnitelma neurokirjon palveluiden kehittämisestä ja yhtenäistämisestä tarvittavien palveluiden tuottamiseksi sekä henkilöstön osaamisen ylläpitämiseksi ja varmistamiseksi. Selvitystyö toimii myös pohjatietona erikoissairaanhoidon kanssa kehitettävän nepsytyöryhmän perustamiseksi.

Haasteena ovat rekrytointiongelmat liittyen erityisesti psykologien rekrytointiin Jyväskylän ulkopuolelle.

Lasten ja nuorten palvelut

Lasten ja nuorten neuropsykiatristen vaikeuksien hoito- ja palveluketju on laadittu, ja se on yhtenäistänyt toimintatapoja hyvinvointialueella.

Opiskeluhuollon psykologityöhön on perustettu opiskeluhuollon tutkimustiimi vahvistamaan tutkimuksiin pääsyä niillä alueilla, joissa resurssivajeita.

Neuropsykiatrisen ja oppimisen tuen yksikköä on vahvistettu ja yksikön toinen toimipiste on avattu Äänekoskelle viime vuonna.

Neuropsykiatrinen valmennus lapsille ja nuorille

Neuropsykiatrinen valmennus on kohdennettu alle 19-vuotiaille lapsille ja nuorille, joilla on neuropsykiatrisen tuen tarvetta. Lapsella ja nuorella voi ilmetä tällöin vaikeuksia tarkkaavuuden säätelyssä ja ylläpidossa, oman toiminnan ohjaamisessa tai käyttäytymisen säätelyssä. Neuropsykiatrinen valmennus on tavoitteellista työskentelyä, jossa pyritään hyödyntämään lapsen ja nuoren vahvuuksia ja tukemaan arjen hallinnan taitoja. Työskentely sisältää tiedon jakamista, ohjausta ja konkreettista taitojen harjoittelua. Keski-Suomen hyvinvointialue on vahvistanut neuropsykiatrisen valmennuksen omaa tuotantoa palkkaamalla kaksi omaa neuropsykiatrista valmentajaa tammikuussa 2025. Neuropsykiatrista valmennusta toteutetaan myös palvelusetelillä.

Nuorten ADHD-ryhmävalmennus

Nuorten adhd-ryhmä on tarkoitettu 16–18-vuotiaille toisen asteen opiskelijoille, joilla on todettu neuropsykiatrisia haasteita. Ryhmässä nuori saa tietoa adhd:stä, ja sen vaikutuksista arkeen. Ryhmässä saa keinoja, joiden avulla voi hallita paremmin arkea sekä saa työkaluja itsenäistymiseen.

Ryhmä 5–12-vuotiaiden ADHD-diagnoosin saaneiden lasten vanhemmille

Strategia-vanhempainohjauskurssi on tarkoitettu vanhemmille, joiden 5–12-vuotiaalla lapsella on diagnosoitu ADHD. Kurssilla saa tietoa ADHD:stä, sen syistä ja seurauksista. Kurssilla saa tietoa myös siitä, kuinka ADHD vaikuttaa lapsen toimintakykyyn ja koko perheeseen.

Ryhmä vanhemmille, joiden 5–18-vuotiaalla lapsella tai nuorella on todettu lievä autismikirjon häiriö

Vanhempainohjausryhmä on tarkoitettu vanhemmille, joiden 5–18-vuotiaalla lapsella tai nuorella on todettu lievä autismikirjon häiriö, esimerkiksi Aspergerin oireyhtymä. Ryhmässä keskustellaan muun muassa autismikirjon häiriön diagnoosista ja sen vaikutuksesta elämään ja arkeen kotona, päiväkodissa ja koulussa. Lisäksi käsitellään perheenjäsenten tunteita ja sopeutumista sekä hoitoa ja kuntoutusta.

Neuropsykologista kuntoutusta järjestetään yksilö-, pari ja ryhmämuotoisena.

Erikoissairaanhoidon psykiatria

Tämän vuoden tavoitteena on yhteistyön tiivistäminen MTP-palvelujen kanssa. Tavoitteena yhtenäisemmän neuropsykiatrisen hoitoprosessin saavuttaminen tiiviimmin yhdessä tekemällä. Asiantuntija-avuksi on kutsuttu mukaan Terapiat etulinjaan projektipäällikkö Saara Föhr Bovell.

Haasteena on yhdessä mielenterveys- ja päihdepalvelujen kanssa luoda rakenne, jossa pystytään vastaamaan tutkimuksiin hakeutuvien arviointiin varhaisessa vaiheessa. Esimerkiksi ensin pystyttäisiin vaikuttamaan muihin elämän hallintaa vaikeuttaviin asioihin mm. ryhmämuotoisesti.

Konkreettiset toimenpiteet neurokirjon henkilöiden yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistämiseksi

Avoterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdepalvelut, yli 23-vuotiaat

Kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen palveluiden kehittämisessä on tärkeää. Kokemusasiantuntija on ollut jo mukana mm. autismipotilaan hoidon sisällön kehittämisessä.

Tuki ja kuntoutus neurokirjon lasten ja nuorten arjessa Keski-Suomen hyvinvointialueella (Kirjo-hanke)

Keski-Suomen hyvinvointialue on saanut myönteisen päätöksen (6.3.2025) Kelan projektirahoituksesta vuosille 2025–2027 neurokirjon lasten ja nuorten palveluiden kehittämiseen. Hankkeen valmistelun tueksi toteutettiin kysely perheiden näkemyksistä neurokirjon lasten ja nuorten tuesta ja palveluista joulu-tammikuussa 2024–2025. Kyselyyn saatiin 195 vastausta 0–29- vuotiaiden lasten ja nuorten vanhemmilta. Hankevalmisteluun osallistui myös kokemusasiantuntija. Kyselyn tuloksia ja kokemusasiantuntija näkemyksiä hyödynnettiin hankkeen tavoitteiden asettelussa. Hankkeen aikana tullaan toteuttamaan samankaltainen kysely uudestaan.

Hankkeessa kehitetään neurokirjon lasten ja nuorten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen monialaista kehittämistä yhteistyössä kasvatuksen ja koulutuksen kanssa. Kirjo-projektin tavoitteena on parantaa tuen, hoidon ja kuntoutuksen piiriin pääsyä hyvinvointialueilla sekä selkiyttää Kelan kuntoutuksiin ohjautumisen polkua ja Kelan kuntoutusten kohderyhmää. Kirjo-hankkeen työpakettien tarkempaa kuvausta työpaketteineen otsikon konkreettiset kehittämistoimenpiteet neurokirjon henkilöiden palvelukokonaisuuksien kehittämiseksi kohdassa.

Lasten ja nuorten kuntoutustyöryhmien kehittäminen

Keski-Suomen hyvinvointialueelle perustettu lasten ja nuorten kuntoutustyöryhmien ohjausryhmä. Ohjausryhmän tavoitteena on selkiyttää kuntoutustyöryhmien kokonaisuutta terveydenhuollossa, oppilashuollossa sekä lasten ja nuorten palveluissa. Tehtävänä on varmistaa lasten ja nuorten kuntoutustyöryhmien saavutettavuus, toiminnan alueellinen kattavuus ja asiakkaiden yhdenvertaisuus.

Erikoissairaanhoidon psykiatria

Palveluiden suunnittelussa hyödynnetään kokemusasiantuntijoita.

Konkreettiset toimenpiteet ammattilaisten asiantuntijuuden ja moniammatillisuuden turvaamiseksi

Avoterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdepalvelut, yli 23-vuotiaat

Huhtikuussa 2025 käynnistyvän selvitystyön ohessa arvioidaan henkilöstön tarvittavaa ja riittävää osaamista edelleen. Sen pohjalta tarkennetaan koulutussuunnitelmaa osaamisen vahvistamiseksi.

Lasten ja nuorten neuropsykiatristen vaikeuksien hoito- ja palveluketju linjaa ammattilaisten työskentelyä. Palveluketjusta löytyy ammattilaisen ohjaus monialaiseen työskentelyyn.

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten osaamista on vahvistettu mm. neuropsykiatrisen valmentaja oppisopimuskoulutuksin sekä neurokirjon diagnostisia haastattelu- ja arviointimenetelmien koulutuksin (ADHD-RS-oirekysely, DIVA, ADI-R-haastattelumenetelmä autismin diagnostiseen haastatteluun) sekä neuropsykologisen ryhmäkuntoutuksen menetelmien koulutuksin (TOTAKU, SOTAKU).

Lasten ja nuorten palveluissa on ammattilaisten tukena neuropsykologi. Ammattilaisten työn tueksi on tehty konsultaatiorakenteet ja niihin ohjeistukset perustason toimijoille.

Erikoissairaanhoidon psykiatria

Henkilökunnan osaamista pyritään ylläpitämään ja vahvistamaan tarvittavalla koulutuksella.

Konkreettiset kehittämistoimenpiteet neurokirjon henkilöiden palvelukokonaisuuksien kehittämiseksi

Jatkossa kehittämistoimenpiteenä selvitetään mahdollisen aikuisille tarkoitetun nepsytiimin perustamista.

Avoterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdepalvelut, yli 23-vuotiaat

Selkeytetään palvelu- ja hoitoketjua edelleen. Selkeytetään tutkimuksiin pääsyä (kenelle, mitä, missä) ja erityisesti tarvittavaa palvelua/hoitoa diagnoosin asettamisen jälkeen (kenelle, mitä, missä). Yhdistetään ja kootaan resursseja esim. edellä mainitun nepsytiimin perustamiseksi.

Kirjo-hankkeen myötä kehitetään lasten, nuorten ja perheiden neuropsykiatrista apua seuraavien työpakettien avulla:

Työpaketti 1, Tunnistamisesta tukemiseen SISOTE-yhteistyössä yhteisövaikuttavuuden keinoin

Työpaketin keskeisenä tavoitteena on, ettei asiakkaita ja perheitä siirretä palvelusta toiseen, vaan ammattilaisten työtapoja sovitetaan paremmin yhteen. Työpaketissa vahvistetaan kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa tehtävää yhteistyötä yhteisövaikuttavuuden keinoin, jotta neurokirjon lapsille, nuorille ja heidän perheilleen voidaan tarjota mahdollisimman varhaista, kokonaisvaltaista ja riittävän pitkäkestoistatukea.

Ammattilaisten tueksi luodaan konkreettisia, selkeitä ja hallintorajat ylittäviä toimintamalleja erityisesti merkittäviin siirtymä- ja nivelvaiheisiin. Lisäksi panostetaan neurokehityksellisten haasteiden psykoedukaatioon yhteistyössä järjestöjen, yhdistysten ja koulutettujen kokemusasiantuntijoiden kanssa.

Projektissa jalkautetaan hyvinvointialueen Lasten ja nuorten neuropsykiatristen vaikeuksien hoito- ja palveluketju kuntien sivistyspalveluiden ammattilaisten käyttöön, mikä lisää heidän tietämystään hyvinvointialueen tarjoamasta tuesta, hoidosta ja kuntoutuksesta sekä niihin liittyvistä prosesseista, ja lisää yhteistyötä toimijoiden välillä.

Työpaketti 2. Kuntoutussuunnitelmaprosessien ja monitoimijaisten kuntoutustyöryhmien toiminnan selkiyttäminen ja yhtenäistäminen

Tässä työpaketissa yhtenäistetään ja selkiytetään kuntoutussuunnitelmaprosessien ja monitoimijaisten kuntoutustyöryhmien toimintaa. Tuotoksena syntyy kuvaus toimintamallista ja kuntoutustyöryhmän prosessista. Lisäksi selkeytetään kuntoutustyöryhmiin ohjautumista. Toimintamalli ja prosessikuvaus integroidaan osaksi hyvinvointialueen Lasten ja nuorten neuropsykiatristen vaikeuksien hoito- ja palveluketjua sekä selvitetään digitaalisten palveluiden ja digihoitopolun käyttöönottoa. Kuntoutustyöryhmien toiminnassa vahvistetaan yhteistyötä kasvatuksen ja opetuksen kanssa.

Erikoissairaanhoidon psykiatria

Lasten- ja nuorisopsykiatrian konsultaatiota perustasolle annetaan suunnitelman mukaisesti. Lisäksi psykiatrian yksikkö kouluttaa perustason työntekijöitä vuosittain. Aikuisten neuropsykiatrista hoitoketjua tiivistetään edellä kuvatulla tavalla.

Esittelijä — Järjestämispäällikkö Virtanen Jarna

Päätösehdotus — Lasten, nuorten ja perheiden lautakunta merkitsee asian tiedoksi ja esittää asiaa edelleen aluehallitukselle käsittelyyn.

Päätös